

Foaia

pentru

Minte, Anima si Literatura.

N° 7.

Mercuri 15. Februarie

1861.

Deintre muntii apuseni in Dec. 1860.

Revisiunea concordatului.

(Urmare din Nr. tr.)

Apoi ôre cene ne va st'a bunu, ca de lunga Strigону nu ne vomu aflá numai decatu prein fôliele Religio“ si „Idók tanuja“ si altele cu nesce aplause bombastice, intonate, cá cele dela adunarea comitatului Bihorei din Urbea mare (Telegr. rom. Nr. 50) cumca unu archiereu de ai romaniloru uniti aru fi dechiaratu in numele intregului cleru si poporu romanu de confesiunea s'a, ca romanii uniti de sub S. coróna ungrésca suntu astfelu de catolici, caroru fara nece un'a sfíela, dupa placu, in varie forme si prein sate-liti de tóta colórea se li se póta forfecá si cele ce 'le au mai remasu din drepturile si averile biseri-cei s'ale orientale unite, intre care ultime numeramu cu multa pe durere! barbatii natiunei, crescuti pe spe-sele bisericeii nóstre, eluptioni la intielegentia si la stare materiale mai fericita, si atunci de sub supre-matia séu suprimerea, nu sciú cui, se ne vedemu eara injugati in cea a Strigonului, de sub carea s'au vaieratu si se mai vaiera atata de amaru mai bene de unu seclu de ani toti filii senceri, si intielegutori; ai besericeii romane unite; — vedi istoriele biseri-cesci ale lui S. Klein, Petru Major, si altele de acelea de prein fôliele periodece mai vechie si mai noue.

Acésta téma ni se pare destulu de justificata prein acea impregiurare, ca (totu dupa coresponden-tia citatului Wanderer) de si principelui primat alu Ungariei nu ia placutu, ca prein unu breve pontifici-ale dein 2. Decembre 1852, rumpenduse siese episco-pate, supuse iurisdietiunei archiepiscopiloru ungueresci, acele sau subordinatu archiepiscopului nou redicatu in Agramu; inse candu, cu unu anu mai tardiu, e-siendu altu breve dein 3. Decembre 1853 s' inaltiatu

episcopatulú Fogarasiului in Transilvania la archie-piscopatu, si de odata a despartitu de catra acest'a si de catra episcopatulú Urbei mare unele parochie spre crearea unui episcopatu nou in Lugosiu, carele se cada sub iurisdietiunea noului episcopatu (dóra archiepiscopatu), standu mai 'nainte respectivele pa-rochie sub archidiecees'a dela Strigону, atunci, cumu se dice in corespondentia, eminenti'a s'a primatete, a crediutu ca numai póte tacé, si a indreptatu un'a scri-ere catra Papa, in carea nasuesce ai arel'a istorice cumca „Ecclesia Strigoniensis“ dela St. Stefanu s'a recunoscutu cu dignitate de „Metropolis et Magistra,“ si ca pontificii de repetite ori au recunoscutu superi-oritatea si drepturile primatului Strigonianu; si daca ambele breve se provóca la involirea s'a — a Prima-telui — in privinti'a crearei celoru dóue episcopate noue — la acést'a densulu are apriétu a dechiará, cumca, adevératu, dreptulu de metropolitu l'a depusu dara nu si celu ce 'lu are „qua Primas et Legatus Natus“ si lui ei compete dreptulu de iurisdietiune de a dou'a instantia preste tóte provinciile bisericesci ale Ungariei si ale tieriloru ei! — Si, — cati pasi altii nu se voru mai fi facutu de atunci dela scaunulu prima-tiale alu Strigonulu, dela capitululu si synodulu de a-colo pentru reapucarea cu cea mai antania ocazione a tuturoru celoru scapate la anii presemnati!? — A-cumu se mai créda cinev'a, ca prein restaurarea me-tropoliei del'a Alba-Iulia ne e asigurata autonomi'a bisericeii romane-unite si independenti'a ei, si ca aceea sta nemediatu sub capulu celu vediutu alu besericeii, sub patriarchulu Romei?

Deci se ridica intrebarea: ca in casu de con-ferintie besericesci pentru concordatu, la cari aru con-curá si episcopii romaniloru uniti cumu mai insem-naramu — fiendu acumu epocha apararei de drepturi pastrate, ma si a recastigarei celoru cu nedreptulu,

si spre stricare pierdute, óre clerurile lor voru s'a totu cu manile la spate unde le legaséra acele sisteme de centralisatiune si de amalgamare, care pentru romanii uniti nu si-lieu nece decatu inceputulu loru numai dein deceniulu trecutú? — Acésta aru fi un'a apathia neiertata si in véculu de acumu, si in celu ce va se fia; ceea ce nu ne lasa se supunemu preste totu, barbatése'a pasire a confratiloru nostrii dela Lapsiulu ung. cufundat'a loru representatiune (in Fóia pentru minte Nr. 48 a. u.) — acelorú demnisucesori ai veciniloru sei, ai parochiloru dein districtulu Bistritiei dela an. 1759! carii pe calea petitiunei — daca ne e ertatu a ne mai folosi si de acestu esemflu — sciura castigá nu numai pentru sene, dara pentru intregulu cleru transilvanu, — cá in lips'a fonduriloru ecclesiastice — se fie scutite fondurile loru proprie, precumu si acelorú lalte averi, de sarcenele publice. — Da óre n'aru fi mai bene a nu asteptá paza ajunge ap'a la gura!? — Si ce aru fi dara de facutu?! —

Noi, ce e dreptu pe lunga tóta bun'a supunere, incredere si sperantia, ce o avemu si ne-o pune in toti barbatii natiunei nóstre, redicati la posturi superiori in ori care cariera, totusi marturisindune ignoranti'a nóstra despre speciarele merite si virtuti individuali, prin cari archiereii celi mai teneri ajunsera se fia numiti la nouele graduri inalte a besericeii romane-unite, si de alta parte cunoscondu, ca dela graduarea prea Santieniloru S'ale incóce n'au prea fostu tempuri, de a face pentru repararea autonomiei besericeii rom. unite, si in florirea ei, candu dein contravediumu unu prisosu de cele mai periculóse ocasiuní spre deremarea si a ultimelorú franture de drepturi, ce 'i mai remasesera dein lungulu naufragiu; despre carele acumu lasamu, se scria si se vorbésca altii, si venitoriulu; si nesciendule noi inca symvótele credentiei politico-celesiastice a prelaudatiloru prelati, nece ne tienemu indreptatiti a astept'a, ca voru lucr'a dupo parerile nóstre, inse dela capulu diecesei Fogarásului, acumu archidiecesei Albo-Iuliane, pre carele l'a alesu unu cleru numerosu, si celu mai conservativu a drepturiloru besericeii s'ale, pentru ca 'lu cunoscase, cumu densulu in tempuri, si in intrebari critice mai deinainte, a sciutu aflá, si a conduce opiniunile, si lucrarile publice besericesci spre cele cu dreptu, si folositorie besericeii, si natiunei; dela acésta piétra inca nemiscata dein ungiulu de aparare a vechieloru nóstre legi confesionale sperédia clerulu

si astépta totu poporulu romanu-unitu, cumca se va folosi de noua gratia imperatésca, prein carea se garantédia autonomi'a si emanciparea tuturorú confesivuniloru, si nu va lipsi, a aflá medilóce amesurate, prin cari se se repuna beseric'a unita in independenti'a ei, prescrisa de canóne. Spre care scopu nece asceptandu dupa conferentie de acele prescrise, si conchiemate de altii in interesulu loru, — de care e amara inim'a romanului unitu — si va conchiem'a clerulu seu in synodu diecesanu, uniculu locu, si uniculu midilocu de vindecare a raneloru infipte, si de implinirire a doririloru celorú mai ferbenti a tuturorú adeveratiloru si senciriloru fili a bisericiei unite. —

Acea scie totu romanulu cumca beseric'a s'a si — are concordatulu seu cu Roma, si acel'a carele nu i l'au impusu, séu sub carele o au supusu doi, trei insi, nece celi de trei séu patru ori pe atati'a in conferentie inchise, ci carele l'a incheiatu, si pe langa carele s'a dechiaratu clerulu si poporulu romanu intregu, prein reprezentantii sei in faéia lumei, in prea insemnat'a luna Februarie 1697 in cetatea Albei-Iulie transilvane, acel'a e contractulu unirei, carele si l'a re'noitu, si republicatu clerulu, de cate ori a avutu ocasiune, a se dechiar'a liberu pe lunga credent'a s'a, de acel'a se ti-ne panain di de adi, nevoliendu a sci de tóte cate s'au lucratu de unulu séu altulu in contra, — séu preste intielesulu neschimbatulu seu a-siediamentu; ci mai bene tóte acele lepadandule cá nesece abusuri, cutediate cu scopu reu de ai surup'a total'a esistentia.

Iata dara concodatu besericeii rom. unite, carele nu alu revede, séu resturná in conferentie, ci pentru a carui nevetemata aparare, archiereii aru avé se si conchiame intregulu cleru, si poporu prein reprezentantii loru in adunari generale, adeca in synóde diecesane, si archidiecesane — ce lucru doritu aru fi in luna universaria, a incheiatulu acelui concordatu, séu contractu a susceptei uniri dein an. 1697 — in terariu celu mai de aprópe séu mai a tienea unu a-semené synodu, acolo in apropierea campulu libertatei, in catedral'a Blasiului, pentru a scuturá odata si catusiele, ce s'au impusu, si mai voru a se impune autonomiei bisericiei romaniloru uniti!!!

S'aru fi miratu cenev'a, ca noi facundu unu discursu, cev'a mai lungutiú, despre besericá romaniloru uniti, si despre caus'a ei, se nu devenimu la sinodu. Asié e, noue inca totu sinodulu ne e in capu, si a-

cumu candu furtunele se reintorcu pe orizonulu nostru, celu destulu de turbure si ne ameninti'a cu re-inactivarea lucrurilor, ce se pareau sfãremate, sen-gurulu portu de scapare, de reinnoirea puteriloru si de repararea celoru struncinate, ne e sinodulu, sino-nodulu devisa tutoru cati in scrierile ori vorbirile s'ale multu pucinu atengu caus'a besericej, si inca sinodu catu mai fora amanare. Acésta ferbinte do-rire a clerului romanu unitu nu remase ne atensa nece in prea solida si energiósã corespondentia dein Blasiu 4./1. 6. Noembrie an. c. Gazeta Nr. 52. —

In faj'a unei unde de suspinuri, de lacrimi si dureri, versate dein tóte partile Romanimei unite dupa sinodu, si inca catu mai curundu adunandu, cum ve-diumu de unu timpu lungu incóce, nu a potutu a nu ne surprinde cu multa amaratiune, si a nu ne scan-dali fin'a desvatuire del'a sinodu prin D. C. . . . u (Fóia pentru Minte etc. Nr. 31. a. c.)“ ca mai nainte se se facea planulu, pe a carui base se se tiena ase-minea adunare: se se elaboredie in modu preliminaru obieptele, care voru debui a veni sub pertractare, caci altufeliu n'aru urmã alt'a, decatu aceea ce au mai fostu si cu alte ocazioni, adeca s'aru adunã o multime mare de barbati chiamati si nechiamati s'aru si sfatui, séu sfadi doue trei dile, fiescecarele cam in interesulu propriu (!) si dupa idei preconcepte (!!) si apoi camu a treia di ostenduse, tamquam rebus bene gestis, pentruca au potutu vorbi multu, s'aru in-tórce iarasi la ale s'ale, remanendu lucrulu acolo, unde au fostu“ (!!!) carea de órece D. S. de atunci pana astadi — ca unu barbatu practic si constitu-itu in centru, unde mai cu usurare se potu sci, si se sciu, nu numai opiniunile si dorintiele clerului u-niversu, dara se potu cunósce si scaderile in admi-nistratiune, postulatele tempului s. a. s. a. a caroru indereptare dupa parerea tututoru numai del'a sinodu se astépta si se póte astept'a — nu a benevolitu a esi in publicu cu planulu tienerei, si cu preliminarulu obiepteloru pertractande in sinodu, prin cari se se retiena fiesicine dela venarea interesulu propriu, del'a lupt'a ideeloru preconcepte, dara de un'a data si del'a disputarea, si apucarea celoru comune tutoru, pentru órecare casta privilegiata in cleru; acele desfa-tuire, dicu ne aduse la greu prepusu, nu cumv'a pur-cede din planulu si din acea fontana de prel'a an. 1842 — 1845 de a 'necã glasurele clerului dupa si-nodu, si lucrurile diecesei a le constrengé prin in-structiuni, comisiuni si decrete, esoperate del'a Stri-gonu si de aliure totu numai prein informatiuni si recur-

suri, pe cali private si oficióse, catu mai derepanatórie de independenti'a besericej romane, care apucaturi atunci ne predara clerulu de atati barbati prea demni in tóta privinttia, si in urma la a. 1848 ne aduse trista ca-tastrofa tocm'a si preste capulu clerului, — epp. I. L. — celu raru pentru rarele talente, si carele cu catu atunci mai pucinu a meritatu sórtea, in carea s'a aruncatu, cu atat'a acumu remane mai se uitatu de toti, pana candu altii, caroru er'a ce se li se im-pute, acumu se inaltia spretótã mirarea. — Si dóra cintesce D. S. acolo, cá eara prein memoriale si proteste, cá cele del'a a. 1854 se ne retiena si pen-tru epocha, carea suride cu emanciparea tutoru con-fesiuniloru nedreptatite din tempii pasati, intre cari e si confesiunea unita romanésca, totu unde amu fostu ma inca, ca se cademu mai afundu, ca cene non pro-ficit, deficit. —

Cumca tienerea sinodulu e insocita cu unele greutati nu ne'nsemnate, recunóschemu si noi, si pen-tru aceea ne amu si propusu de alta óra a vorbi cev'a despre ele; dara acumu in minutele de faciã se cere barbatia, si se poftescu sacrificie, pentru a spar-ge prin tóte greutatile, ca acumu e tempulu, candu facu asia si altii. Incheiu de astã óra cu acea ob-servatiune, ca daca gazetele Vienei, Pestei etc. com-batu sistem'a de centralisatiune si de calcare a na-tionalitatiloru a ministrului Bach din diecenulu tre-cutu, dóra ne va fi ertatu si noue romaniloru uniti, asupriti si in privintia confesionale de atate diecimi de ani, a ne plange, dóra ne aude cenev'a si pe noi; pentru ca dóra nu scimu scrie cu stilu mai netedu? va se dica in modu mai nevetamatoriu, cumu scriu laudatele jurnale, aceea dóra nu_aru fi vin'a nóstra, ei a celor'a carii nu ne au lasatu a cultiv'a mai bene limb'a, si a ne polei spiritulu.

M. M.

Cuventarea

Esc. S'ale Domnului Mitropolitu Alesandru Sterca
Siculutiu la conferentiele din Alba-Iulia.

Esclentissime Domine Presiedinte alu cancelarieiei au-lice transilvanice, si marita Conferentia regnicolare!

Voliu avé iertatiune, déca traindu nu numai cu dreptulu naturei, dara si cu dreptulu prin inaltele di-plome si manuscrise din 20. Octombre 1860 tututoru nationalitatiloru datu, voiu se graiescu in limb'a mea

materna și naționale română, pentru că în această su-
gându-se cu laptele mamei mele, cugetele mele și lu-
crurile măi bine le pot descoperi și exprima.

Me rogădă cu umilință să fiu bine ascultat
și bine înțeles, toate cuvintele mele se se lăe numai
întru același sens și se li se dăe numai acea putere
în care le voi dice eu, și înțelesul care-lu voi
dă eu, era nu în altă înțeles.

Și de cum v'a cinev'a pre mine și cuvintele mele
nu le v'a precepe bine, și nu aru putea cuprinde în-
țelesul lor, aiba bunătate a me pofti se i le des-
valescu, și declarezu că sunt gât'a în catu voi po-
tă și voi scî și limbă surorilor colocuitorilor na-
țiuni, — cu a caror'a reprezentanți în această marita
conferința amu și eu onore din partea națiunii mele
a sîedă, — în limbă fiesce carei'a a i le dechiară.

Patru sute de ani trecura, de candu națiunii
noștre i se curmă norocirea aceea, că și ea că na-
țiune se sîedă cu celelalte colocuitorie națiuni în adu-
nari și la consultațiuni regnicolare; ci Domnedieu și
singura prevedință a lui, care preveghăza și carmușce
sôrtea tuturor națiunilor, și a privegiatu și carmu-
itu prin atatea pericole și fatalități și sôrtea națiunii
noștre, aduse și acestu tempu doritu de astadi; dupa
400 de ani, se afla fericita și națiunea noastră
dăin preună cu reprezentanții surorilor și colocuitor-
lor națiuni măi antaniu în această conferința regni-
colară a fi reprezentată prin filii sei cei de încredere.

Pote ca fiendu lucrul acest'a unu lucru nou,
ne măi obicinuitu, plinu de asteptare, și domnindu
neîncredere și o înstrăinare ôre care pana acumu în-
tre colocuitoriele națiuni, stamui aici toti de toate par-
tile cu mare sîfela și cu frica facisiu, ne sciendu de
chranimu cev'a împrumutate simpatii sêu antipatii?
de avemu sêu ba asia multe, asia grele împrumutate
postulate sêu negațiuni unii la alții, catu fora pericu-
lulu libertatei vreunei națiuni se nu se pôtă impli-
ni? și de va fi îmbucurătoriu sêu b'a rezultatulu con-
sultațiunelor și alu conferințelor noștre? —

Și acestea cugete inspaimantătorie pre nece
un'a parte nu ar' potă se o neodichnăscă măi tare și sei
insufle un'a grijă măi mare, că togm'a noue Romani-
lor, carii că ômeni noi, pasindu pre terenulu acest'a
ne măi amblatu, și coborandune la certamenu pentru
drepturi politice și civile în arenă cea neobicinuită
peciôrelor noștre cu 24 Magiari, toti cu nascere
stralucit și în tactică, artea și în armele parlamen-
tarismului — cari pana acumu în totă vietă lor cu

onore și admirațiune leau portatu — de totului bene
esercitati, avemu a decertă una luptă cu poteri nea-
semenea cutezătorie și dubie. —

Înse după ce noi toti — carii neamu adunatu
aici, filii tuturor naționalităților chare noștre Patrie
nu la cêrta, nu la lupte inversiunătorie, ci măi multu
insuflati de spiritulu pacei, alu iubirei fratiesci, cu a-
cel'a santu și bunu cugetu neamu adunatu, că în a-
cêsta marita conferința se punemu fundamentu la
un'a înfrățire și amicitia eterna între toate colocuitor-
rele națiuni. —

Și după ce postulatele națiunii noștre suntu asi'a
de cuviințioșe și drepte, catu nece unu iubitoriu de
adeveru nu i le potă denegă — fora calcarea iustitiei
în petiôre, — și după ce mie nu-mi este necunos-
cutu nobilulu sentiu alu maritei națiuni magiare, care
scie iubî cu caldura și pretiu nu numai libertatea și
naționalitatea s'a propria, dar' și a altor'a națiuni
colocuitorie, nu măi potă portă nece o temere în animă
mea, nece atunci, candu nu 24, dar' și întregă mar-
animôs'a națiunii magiare aru stăcu noi 8 romani aici
facisiu. —

Multe sunt Escelentilor și Maritilor Domni și
Frați diferințele și împrumutatele noștre postulate, și
dôra e măi multu netemeinica frică unului de altulu,
de care numai asia ne vomu liberă, dăca acelea ce
avemu a pofti unulu dela altulu le vomu descoperi
unulu altui'a chiaru fora s'fiela, fora retragere, cu
anima deschisă și sinceritate limpede, ca acest'a va
fi nu numa'i terenulu celu măi învederatu alu împru-
muratei noștre încredere și apropiari a unei națiuni
citra alt'a, dar' și calea cea măi bună, pre care ne-
potemu înțelegere fratiesce unulu cu altulu și încheie
cu multa sete dorit'a între noi frățietate, și vecinica
amicitia. —

Éta dăra eu facu începutu; și tienendume de
acestu prea folositoriu principiu și norma a vietiei prac-
tice, împreună cu toti acei'a, cari avemu onore aici
în această marita conferința regnicolară a sîedă,
și a fi chemati din partea națiunii noștre române,
nu tainimu de citra frații nostri magiari nemic'a, ci
cu una anima deschisă și sincera, cu totă încrederea
frățiescă ve descoperimu, ca nu poftimu dela voi prea
stimatorulu, sororilor și colocuitorilor națiuni și
anumitu dela nobil'a națiune magiare alt'a aici în
astă conferința regnicolară, (unde prin unu proiectu
de una lege electorală se va pune capetaniulu și fun-
damentulu la toate drepturile civile și politice ale tuturor

natiunalitatiloru) decatu cá, ce au facutu strabunii uostri la Esculeu Magiariloru se face si nobil'a natiune magiara acumu si in dietele venitorie ale tiei, natiunei nostre romane, si fratiésca acea drépta, care strabunii nostrii o au dat'o lui Tuhutum si Magiariloru lui, de buna volia primindui in societatea Patriei s'ale si in egalitatea tuturoru drepturiloru s'ale civile si politice, se ne o intenda si fratii nostrii magiari nóue acumu; se ne recunósca de buna volia s'a pe natiunea nóstra de natiune legiuita, precumu este si cea magiara, se ne respectedie dreptulu limbei cá si pre alu loru, si se nu se retraga a ne dá tóte egalele drepturi politice si civile in acea drépta propo rtiune, in care pórta natiunea romana si greutatile publice ale patriei si in care concure easi cu bunurile, sangele si viéti'a ei intru aperarea comunei nóstre patrie, cari drepturi egale pana camu pre la inceputulu veacului alu 15-lea le a avutu comune cu nobil'a natiune magiara, de care nu prin vin'a si prin crim'a s'a, ci numai prin unu fanaticismu si persecutiune religunaria, dupa acelu tempu, pre rendu s'a jefuitu si s'a despoiatu. —

Credu si sciu, cá multi voru trage la mare indojeía asertiunea acést'a a mea, cá dóra aru fi fora fundamentu si lipsita de totu adevverulu si documentele istorice, si voru dice in ascunsulu animeloru s'ale dóra si mie apriatu in faéia: cá natiunea romana in Transilvania dupa asiedierea magiariloru aici n'a figuratu nece odata cá natiune cu drepturi egale politice si civile comune cu natiunea magiara, ci cá supusa de magiari cu arme a existatu in Transilvania numai cá o „misera plebs ad perpetuam servitatem condemnata.“ Cumu dara potu eu dice: cá natiunea romana numai cá de vreo 400 de ani siaru fi pierdutu drepturile s'ale cele istorice, politice si civile, care nu lea avutu nece unadata!?! —

Liertati-mi maritiloru si buniloru Domni cá nu numai in interesulu adevverulu istoricu, dara si alu adevveratei fratinatati (care natiunea romana cu natiunea magiara doresce a incheié, si a carui fundamentu inca aici in marit'a acésta conferentia ar' debui se se puna) se imprastiu si se lamurescu acésta ratacita opiniune si convictiune — care dóra unii aru avé — prin documente istorice ne'nfrante, scóse tocma din isvórele istoriciloru natiunei magiare, dupa cari cu totu dreptulu potemu dice: — cá

Magiarii n'au supusu Ardealulu si pre natiunea romana cu poterea armeloru, ci dein contra natiunea romana dupa ce a vediutu inórtea Domnului seu Gelu

(séu Iulius) séu magiariesce (Gyula) numai din buna volia s'a, fratiésca drépta, siau alesu loru-si de Domnu (dupa cumu panamai tardiu au avutu si magiarii obiceiulu si dreptulu de asi alege regele seu) pre magiarulu duce Tuhutum tatalu lui Horca; — si acésta alegere o au intaritu in loculu ce se dice acumu Esculeu cu juramentu, si Tuhutum si magiarii lui fiendu asi'a prin romani asecurati, din diu'a aceea Transilvania o au stapanit'o cu pace si cu norocire; — cá asi'e dice Anonimus Balae Regis Notarius (1) „Tunc habitatores terrae, videntes mortem Domini sui, sua propria voluntate dexteram dantes, Dominum sibi elegerunt Tuhutum, patrem Horca, et in loco illo, qui dicitur Esculeu, fidem cum iuramento firmaverunt et a die illo locus ille nuncupatus est Esculeu, eo quod ibi iuraverunt. — Tuhutum vero a die illo, terram illam obtinuit pacifice et feliciter.“

La citatele cuvinte ale anonimului notariu, cele mai depreurma „Tuhutum vero a die illo; terram illam obtinuit pacifice et feliciter“ (care in istori'a s'a scriendu intemplantarile intre Tuhutum si natiunea romana, fora nece o indoiéla, mai multu a favoritu causei si gloriei belice a magiariloru decatu celei a romaniloru.) Marita Conferentia! bene se luamu amente, cá acéstea au unu intielesu de fórté mare ponderositate pentru adevverulu istoricu alu natiunei romane si alu asertiunei mele, si au acéla inegabile intielesu, cá de si Tuhutum cu magiarii sei (calcandu drepturile genteloru, venindu fora de veste si fora de a avé causa drépta si de a anuntiá mai inainte bataie principelui romanu Gelou la riulu Almas, mai multu au imprastiatu decatu audevinsu si infrentu pre romani, si au omoritu in fuga pre Gelou; totusi romanii, déca prin darea dreptei si prin pace de buna volia nu ar' fi volitu asi alege si asi primí loru de Domnu pre Tuhutum si pre magiarii lui in societatea Patriei si a beneficiuriloru ei, nu lear' fi lipsitu nece decatu poterea de a resistá si a respinge cu poterea armeloru sale pre Tuhutum si pre ostasii lui, asi'a catu acéla nece odata nu ar' fi potutu supune Transilvania si a domni preste romani cu pace si cu norocire. —

Asiderea partea cea frumósa si grasa, care erá intre Muresiu si Tisa si se tiermura de catra nordu si resaritu cu Somesiulu si cu Muresiulu, care despartia atunci regatulu acéla de catra Ardealu, si a carui'a Domnitoriu pre tempulu venirei Magiariloru in Panoni'a Menumourut (latinesce Minor Marius)

abuî capitala erá la Bihoru lunga Oradia mare — Magiarii nu au luato cu puterea armelorú s'ale, ca dupa doue batalii crunte nece nu au potut'o, ci éra au capetato magiarii prin dragostea si amicitia romaniloru cu egalitatea tuturoru drepturiloru politice civile de comunu prin romani si magiari folosinde, si au stapanit'o prin legatur'a afinitatei si fratietatei cei strinse, care pomenitulu Domnitoriu romanu Menumoroutu a volitu a o face cu vestiulu duce magiaru Arpadu. — Pentruca Domnitoriulu romanu Menumorout avendu de mosténu imperatiei s'ale numai oféta, pe acést'a a dat'o de muliere fiului lui Arpadu, lui Zultus séu Zoltan, cui cá genere, Menumorout dupa mórtea s'a ia testatu in tipu de diestre fetei s'ale si imperati'a s'a (1).

Eara despre natiunea sasésca, ca ea s'a adusu in Transilvania si s'a asediatu de regii Ungariei pre pamentulu romaniloru, celor ce intru aperia patriei de incursele vecineloru gente erau tare decimati si rariti, cu acea conditiune: „Ut a terra Varus usque Boralt cum terra Sebus et terra Daraus constituent cum ipsis Valachis et Bisenis usum capiant ex silvis et aquis terrarum illarum Valachorum et Bisenorum.“ — Ce póte aratá mai chiaru decatu diplom'a lui Andreiu regelui Ungariei din a. 1224, ca sasii in Ardelu nu potu avé alte drepturi istorice, si cu alte privilegiuri, decatu cari le au si romanii? —

Romanii din tempulu acéla s'au impartasitu din glori'a séu nefericirea armelorú in batalii asupr'a inimiciloru patriei si ai invasiunei barbariloru cu fratii si sojii sei magiari totudeaun'a fratiesce intru aperia patriei.

Si ve intrebueu prevoistimatiloru frati magiari, spuneti-mi — punendu man'a drépta pre inim'a vóstra cea nobila — ce batalia gloriósa ati dobanditu voi vreodata care se nu o fi reportatu regii Ungariei séu principii Transilvaniei cu insojitele cu voi arme si ale romaniloru, si inca in proportiunea copiosulu lorú nmeru?!

Din care nenorocire si pierire, ce au ajunsu candu-va pre dulcea si libit'a nóstra patria, n'au lutatu partea cea mai mare dupa proportiunea numerulu si a poteriloru ei natiunea nóstra romana?! —

Care campu de batalia póte nobil'a natiune magiara aratá din istoria patriei, unde sangele romanulni se nu fi cursu cá ap'a dinpreuna cu alu magiaru,

si se nu se fi infratitu si inchiegatu la olatta si acolo pre acelea campuri gelnice?!

(Va urma.)

Fondulu Gazetei Transilvaniei.

Sieu in 3. Ianuarie 1861.

Onorate Domnule Redactoru!

Inceputulu nobilu alu fratiloru Clusiani spre crearea unui fondu pentru Gazet'a Transilvaniei stérni si in noi indemnulu placutu spre a ne sacrificá denariulu pre altariulu natiunei.

De si suma alaturata de 110 fl. 10 cr. v. a. in proportiunea contribuentiloru se vede a fi fórte mica — apoi de si dela unii dintre acestia amasuratu poteriloru lorú materiale se voru fi asteptatu cevasi mai multu se fimu ense prin giurstarile presente si prin aceea, ca totu partea cea mai mare a acestoru contribuenti concurgu si la museulu naturalu din Blasiu cu o suma de 55 fl. v. a., cari astadi s'au si tramisu la loculu defiptu, inaintea natiunei escusati.

Alesandru Nemes, c. r. actuariu.

Marinimosii Contribuitori:

Ladislau Botteanu, c. r. pretoru in Sieu 10 fl., Ioane Balomiri, c. r. adjunctu 6 fl., Alesandru Nemes, c. r. actuariu in Sieu 5 fl., Anton Müller, 1 fl., Carl Minier, c. r. cancelistu in Sieu 1 fl., Stefanu Varraran, scrietoriu in Sieu 2 fl., Stefanu Ventul, scrietoriu in Sieu 1 fl., Teodoru Moldvai, parochu gr. c. in Pasmosiu 2 fl., Stefanu Soimosianu, parochu gr. c. Sientiu 1 fl., Petru Tancou, parochu gr. c. in Monoru 1 fl., Vasiliu Tomutiú, jude in Monoru 2 fl., Nicolau Cotrusiu, jude in Morareni 1 fl., Ioane Dumbrava, parochu in Morareni 50 cr., Cirila Dumbrava, parochu in Rusii munti 50 cr., Gregoriu Craiu, notariu 2 fl., Paulu Todoranu, notariu 2 fl., Alesandru Boterla, notariu 2 fl., Nicolau Campianu, economu in Sientiu 1 fl., Arsene Gabor, jude in Sientiu 1 fl., Ignata Michailasu, economu in Sientiu 1 fl., Gregore Toma, jude in Gledinu 1 fl., Gregore Bogildea, grijitoriu de paduri 1 fl., Ignatiu Siendrea, colectoru in Ripa 1 fl., Iacobu Popp, parochu gr. c. in Nusiufaleu 1 fl., Comunitatea Santa Ioana 2 fl., Gregore Czira, colectoru in Frisiu 50 cr., Basiliu Muresianu, parochu in Ruscioru 1 fl., Ioane Campianu, parochu in Sieu 1 fl., Comunitatea Ruscioru 1 fl., Cumunitatea Frisiu 1 fl., Ioane Andreutiú, jude in Frisiu 50 cr., Ernestu Bota

(1) Anonimus Belae Regis Norarius capite 51.

in Nosiufaleu 50 cr., Avramu Harsianu, parochu gr. c. in Gledén 1 fl., Dionisie Pörie, locotenente in pensione 2 fl., Nicolau Hegyes, jude in Nosiufaleu 50 cr., Artene Mihailasiu, parochu 1 fl., Ioane Stefanu, protopopu in Budaecu romanu 1 fl. Andrea Mihailasiu, locotenente 1 fl. Comunitatea Sientiu 2 fl., Comunitatea Monoru 2 fl. Comunitatea Gledén 1 fl., Comunitatea Sebesiu 40 cr. Ioane Batiu, notariu, 2 fl. v. a.

Din Bistritia: Michaile Orbonasiu in Bistritia 1 fl., Ioane Maier, protopopu in Bistritia 1 fl., Ladislau Csüpe 1 fl., Ioane Fenesianu 1 fl., Ioane Kudla 1 fl., Gavriile Popp, scrietoriu in Bistritia 50 cr., Ioane Vassiliki, scrietoriu in Bistritia 50 cr., Alexie Bobu, scrietoriu in Bistritia 50 cr., Georgie Scridonu, scrietoriu in Bistritia 50 cr., Ioane Mironu, scrietoriu in Bistritia 50 cr., v. a.

Din Cerculu Teacei: Demetriu Moldvai, parochu gr. c. in Pinticu 2 fl., Florianu Marcusiu, c. r. adiunctu in Teaca 2 fl., Franciscu Veverka, c. r. cancelistu in Teaca 50 cr., Paramonu Salvan, c. r. cancelistu in Teaca 1 fl., Ilie Boterla, scrietoriu in Teaca 50 cr., Tanase Popp, scrietoriu in Teacea 50 cr., Gregoriu Vitez 1 fl., Caesar Victor Vitez 2 fl., Ioane Vitez, notariu 1 fl., Gregoriu Maioru, parochu gr. c. in Ormenisiu 1 fl., Nicolau Matheoie, notariu 1 fl., Gregoriu Precupu, parochu in Craifaleu 3 fl., Danila Harsa parochu gr. c. in Milasiulu micu 1 fl., Alesandru Fiscuti, parochu gr. c. in Silvasiu 1 fl., Danila Stanu, notariu 1 fl., Ludovicu Simonu, notariu 1 fl., Vasiliu Gora, parochu in Tus'u 1 fl., Georgie Sylasi parochu in Dombu 1 fl., Danila Angelu, parochu in San Mihalytelke 50 cr., Ladislaus Popp, proprietariu in Buda-telke 50 fl., Alesandru Halabori, notariu si proprietariu 1 fl., Georgie Ujlecanu, parochu in San-Petru 60 cr., Vasilie Kerekes 60 cr., Ioane Muresianu, parochu in Kicsudu 50 cr., Stefanu Muscariu 50 cr. v. a.

Din protopopiatulu Faragoului: Ioane Hossu, parochu gr. c. in Milasiulu mare 5 fl., Alesandru Kerekes, proprietariu in Ercea 1 fl., Ioane Popu, parochu in Baitia 50 cr., Gregorie Popp, parochu in Stupini 50 cr., Ilie Moldovanu, parochu in Ujfaleu 50 cr., Augustinu Grauru, parochu in Logigu 50 cr. v. a. Suma 110 fl. 10 cr. v. a.

Dela Borlesci prin D. parochu si vice-protopopu Vasiliu Catoca.

Cu ocaziunea unei intalniri, au contribuitu pentru fondulu „Gazetei Transilvane,” urmatorii:

Petru Bura, preotu in Tamae 1 fl., Simeone Thoma,

preotu in Forcasia 1 fl. 50 cr., D-sióra Iuliana Thoma 50 cr., Ioane Millianu, docente in Borlesci 1 fl., Ilie Fazsi v.-docente in Borlesci 50 cr., Vasiliu Kerekes, docente in Acuia 40 cr., Ioane Ladie, economu 20 cr., Petru Popu, economu 20 cr., Macovei Craciunu. sierbu 20 cr., Dimitrie Popu, jude in Acuia 40 cr., Ilie Marina, curatoru in Borlesci 50 cr., Andreiu Rusu, curatoru in Borlesci 50 cr., veduv'a lui, Dimitrie Sfura I. B. 1 fl., Florea Crisanu, economu 10 cr., domnisió-r'a Gizela Catóca 1 fl., Vasiliu Catóca, preotu in Borlesci 4 fl. 80 cr., Gregoriu Borlau, sfat. in Borlesci 20 cr., Domnisió-r'a Aloisia Kerekesiu 1 fl. v. a. — Sum'a 15 fl. v. a.

Prin D. Massimilianu Lica, c. r. actuariu din Ciechu Silvaniei.

Stefanu Popp, parochu in Babtia 5 fl., Mihaiu Popp, notariu in Ardo 3 fl., Ioane Majer, deregatoriu de curte in Asoagiu de susn 3 fl., Gaorgie Popp, cantoru in Babtia 2 fl., Vasiliu Cucu, notariu in Ormenisiu 1 fl., Ioane Cosmutia, notariu in Basiesti 1 fl., Andreiu Campianu, deregatoriu de curte in Sz. Cseh 1 fl., Deacu Onutiu, curatoru in Bablia 1 fl., Theodoru Trancu, posesorulu in Sz.-Cseh 2 fl., Gregorie Majer, dregat. de curte in Sz. Cseh 1 fl. Sum'a 20 fl. v. a.

Contribuiri singurite:

Kerelusiu, comit- Aradu. D. Ioane Buday, notariu 5 fl.

Basesci: Prin D. Gregoriu Pap, profesorulu, dela sine 3 fl. 50 cr. Dela DD.: Georgiu Pap, proprietariu 5 fl., Daniilu Vulturulu, preotu 3 fl., Comuna Gardani 2 fl., B. Paulu Aporu 1 fl., Vasilie Insuleanu, parochu 1 fl., Demetriu Duma, invatiatoriu 50 cr. v. a. Cu totulu 16 fl. v. a.

Starciu: D. Ioane Muste, parochu si protopopu surogatu 2 fl. v. a.

Berchez lunga Siomcuta mare: D. Ioane Groze, c. r. actuariu 1 fl. v. a.

Olpretu: D. Ioane Darabandu, docente 1 fl.

Muresiu-Uióra: DD. Leontinu Leonteanu, parochu si protopopu 5 fl., Nicolau Illie, c. r. vigilatóre 1 fl., Demetriu Muresianu, docente 1 fl.

Togyer: D. Ioane Petcu Silvanus 2 fl.

Olpretu: D. Gavriila Budasianu, notariu 2 fl.

Gerla: Prin D. Alessandru Silasi dela DD.: Vasiliu Popu, prefectulu de studie in seminariu 5 fl., Pantaleonu Popovitiu, vice-protopopu 5 fl.

Bontiu: Ioane Lemeniu, parochu 4 fl.

Seplacu: Ioane Silasi, parochu 1 fl.

Cu nume: Regi'n'a batului romanescu din Bro-siovu 20 fl. v. a. din Italia.

Resigea: D. preotu gr. c. Petru Onitia, provo-candu pe colegii sei preoti, cá se contribue si se cu-léga dela fiecare romanu celu pucinu cate unu cr. pentru fondulu Gazetei, tramite pentru 500 sufleté crescinesei ale pastoriei sale 500 cr. m. a. si se róga de toti fratii sei preoti, cá se sprijinésca si cu dena-riulu veduvei acestu inceputu facutu pentru luminarea natiunei, ad 5 fl.

Murány: D. Nicolau Ranco, spanu dominalu 5 fl.

M.-Sombotelecu: D. Ioane Germanu, preotu 2 fl. Trifonu Lazáru, preotu alu Tiagului m. 1 fl., Matcanu Vasilie, economu 1 fl., Teodoru Grauru, docente cu tóta saraci'a 50 cr.

Ernutu: D. Mateiu Popu de Grideanu, c. r. preo-toru 8 fl., D. Macabeiu Pop. actuariu 4 fl.

Alba-Iulia: D. Nichita Ignatiu, locotenentu su-perioru reg. M. Duce de Baden Nro. 50 5 fl.

Mures-Gezsa: Ioane Bradu, dirig. Dom. B. Splyny si insp. scol. 50 cr.

Bucovina, Sipot: Iraeliu Porumbescu, par. r. 2 fl.

Avrigu: Prin D. Ioane Macelariu, notariu se-a-latura la fondu une contribuiiri ale DD-loru: Petru Florianu c. r. locot. pensionatu 1 fl., Ioane Massimu 1 fl., Ioane Macelariu 1. fl., Georgiu Rusu, jude localu 1 fl., Ioane Filipu, parochu in Porcesci 1 fl., cu tóte 5 fl. si pana candu se v'a face o colectiune mai in-tinsa. Vale D. Ioane Baille, preotu 1 fl. v. a.

Prin D. I. G. Codru, dela sine 5 fl., Cincumare 5 fl., Satele de susu 4, cate 2 fl., Suma 18 fl. v. a.

Dein giurulu Archidiaconatului Bethleanului. Prin D. cancelistu Gregorie Hangea.

Dimitriu Grauru, protopopulu Bethleanului 10 fl. Gregoriu Hangea, c. r. cancelistu in Bethleanu 3 fl., Florianu Marianu, c. r. actuariu in Bethleanu 2 fl., Ioane Iusianu, diurnistu in Bethleanu 2 fl., Simeone Moldoveanu, invetiatoriu in Bethleanu 1 fl., coconiti'a Floritia Carcu 10 cr., Gregoriu Rodneanu, cantoru in Bethleanu 1 fl., Petru Marzocu, jude si fetu in Beth-

leanu 2 fl., Iosifu Cocoiu, pietrariu in Bethleanu 1 fl., Toaderu Albu, morariu in Bethleanu 1 fl., Mateiu Mu-resianu, invetiatoriu in Cociu 1 fl., Ioane Chita pa-rochulu Mintiului 1 fl., Comun'a Mintiului 80 cr., Di-mitrie Rusu, invetiatoriu Mintiului 1 fl., Alesandru Muresianu, parochulu Nemigei romane 1 fl., Constan-tinuf Popu, parochulu Rusiului de susu 4 fl., Dimitrie Oprea invetiatoriu in Rusiulu de susu 1 fl., Comun'a Rusiului de susu 1 fl., Basiliu Chita, parochulu Pris-lopolui 1 fl. 35 cr., Comun'a Prislopului 1 fl, Ioane Muresianu, parochulu Vireagului 2 fl., Gregoriu Mu-resianu, parochulu Luscei 1 fl., Theodoru Muresianu, parochulu Odorheiului 2 fl., Constantinu Munteanu, invetiatoriu Odorheiului 1 fl., Nicolau Moldovanu, pa-rochulu Agrisiului 1 fl., Comun'a Felső-Egres 85 cr., Alesandru, parochulu Rusiului de josu 1 fl., Teodoru Natu, invetiatoriulu Rusiului de josu 1 fl., Dimitrie Chita, parochulu Nemigei ungare 1 fl., Samsonu Mar-tianu, notariulu Nemigei ungare 1 fl., Invetiatoriulu romanu alu Nemigei ungare 1 fl., Ioane Plaiianu, pa-rochulu Malinului 1 fl., Teodoru Batinasiu, invetiato-riulu Malinului 1 fl, Ioane Rusu, parochulu Mogos-martului 1 fl., Mihaile Fagarasianu, teologu absolutu in Sinterégu 1 fl., Toma Meruti, invetiatoriu in Sin-terégu 1 fl., Mihaile Muresianu, cantoru in Sinterégu 30 cr., Georgie Agrisianu, inspectoru scolariu in Sinterégu 50 cr., Alesandru Belciugu, agronomu in Sinterégu 50 cr., Costanu Belciugu, agronomu in Sin-terégu 50 cr. Teodoru Fagarasianu, agronomu in Sin-terégu 30 cr., Ioane Fagarasianu, agronomu in Sin-terégu 10 cr., Ioane Cocisiu, curialistu in Sinterégu 10 cr., Constantinu Popu, curialistu in Sinterégu 10 cr., Ioane Popu, curialistu in Sinterégu 10 cr., Iacabu Bredea, curialistu in Sinterégu 10 cr., Teodoru Dren-tia, curialistu in Sinterégu 10 cr., Basiliu Fagarasia-nu, curialistu in Sinterégu 10 cr., Pompeiu Muresianu, invatiecelu in Sinterégu 10 cr., Maria Heica veduva 10 cr. Dela mai multi din Sinterégu 1 fl., Comun'a Figa 5 fl. Sum'a 63 fl. 10 cr. v. a.

Adausi la sum'a publicata in Nr. tr. facu 2481 fl. 5 cr. m. a. si apendicea.

Indreptare. Fóiea 3. rubric'a fondulu Gazetei po-sit. 19 A. Bl. citește numai 1 fl. cu eróre se pusera cei 80 cr. dupa cumu arata sum'a R.